

1988 nr. 48 19. maí**Lög um fangelsi og fangavist****I. kafli. Stjórn og skipulag.**

■ **1. gr.** Ríkið skal eiga og reka öll fangelsi hér á landi. Dómsmálaráðherra fer með yfirstjórn fangelsismála.

■ **2. gr.** Starfrækja skal sérstaka stofnun, fangelsismála-stofnun, til þess:

1. Að annast daglega yfirstjórn á rekstri fangelsa.
2. Að sjá um fullnustu refsíðoma.
3. Að annast eftirlit með þeim sem frestað er ákæru gegn, dæmdir eru skilorðsbundið, fá skilorðsbundna reynslulausn, náðun eða frestun afplánunar.

4. Að annast félagslega þjónustu við fanga og þá sem taldir eru upp í 3. lið.

5. Að sjá um að í fangelsum sé veitt sérhæfð þjónusta, svo sem heilbrigðisþjónusta, prestsþjónusta o.s.frv.

■ **3. gr.** Dómsmálaráðherra ákveður staðsetningu, gerð og rekstrarfyrirkomulag fangelsa.¹⁾

□ Fangelsi skiptast í eftirtalda flokka:

1. Afplánunarfangelsi.
2. Gæsluvarðhaldsfangelsi.

□ Í afplánunarfangelsum skal vista þá sem dæmdir eru í fangelsi, varðhald og þá sem afplána vararefsingu fésekta.

□ Í afplánunarfangelsum má einnig vista gæsluvarðhaldsfanga ef einangrun telst ekki nauðsynleg.

□ Í sérstökum tilfellum má um skemmri tíma vista afplánunarfanga í fangageymslum lögreglu eða gæsluvarðhaldsfangelsi.

□ Heimilt er að vista gæsluvarðhaldsfanga í fangageymslum lögreglu.

¹⁾ Sjá t.d. rg. 316/1977 (um nýtingu fangelsa í Reykjavík); rg. 112/1978 (um ríkisfangelsisdeild í lögreglustöðinni á Akureyri); rg. 584/1981 (um vistun fanga að Bitru í Hraungerðishreppi) og rg. 629/1981, sbr. 24/1982 (um einkennisfamað fangavarda).

II. kafli. Starfsmenn.

■ **4. gr.** Dómsmálaráðherra skipar forstjóra fangelsismála-stofnunar og ræður sérhæft starfslíð. Forstjóri skal vera lögfræðingur. Forstjóri ræður aðra starfsmenn.

■ **5. gr.** Dómsmálaráðherra ræður forstöðumann fangelsis. Ráða skal öðrum fremur mann er hefur lokið viðurkenndu lokaprófi frá háskóla. Heimilt er að fleiri en ein stofnun heyri undir sama forstöðumann.

□ Forstöðumaður sér um daglegan rekstur stofnunar.

■ **6. gr.** Í fangelsum skal starfa hæfilegur fjöldi fangavarda og annars starfslíðs. Dómsmálaráðherra ræður fangaverði, en forstöðumaður viðkomandi stofnunar aðra starfsmenn.

□ Fangaverðir mega hvorki gera verkfall né taka þátt í verkfallsboðun.

□ Fangaverðir eiga rétt á bótum fyrir meiðsli og tjón sem þeir verða fyrir vegna starfs síns.

III. kafli. Fangavist.

■ **7. gr.** Ákvæði í þessum kafla eiga við þá sem eru vistaðir í afplánunarfangelsum.

■ **8. gr.** Fangelsismálastofnun ákveður í hvaða fangelsi afplánun fer fram. Við þá ákvörðun skal tillit tekið til aldurs, kynferðis, búsetu og brotaferils fangans. Fangi, sem á við andlega eða líkamlega fötlun að stríða eða þarfnast af öðrum ástæðum sérstaks aðbúnaðar, skal afplána í því fangelsi sem uppfyllir skilyrði um slíkan aðbúnað.

□ Eigi kona ungbarn við upphaf afplánunar eða fæði barn í afplánun má heimila henni að hafa það hjá sér í fangelsinu.

■ **9. gr.** Afplánun skal vera samfelld. Ef sérstakar ástæður eru til staðar er heimilt að skipta afplánun. Slíkt hlé má skilorðsbinda.

■ **10. gr.** Heimilt er að fangelsum verði skipt upp í deildir.

■ **11. gr.** Fangelsismálastofnun getur leyft að dómfelldur maður sé um stundarsakir eða allan refsítímann vistaður í sjúkrahúsi eða annarri stofnun þar sem hann nýtur sérstakrar meðferðar eða forsjár, enda sé slíkt talið henta vegna heilsu hans, aldurs eða annarra sérstakra ástæðna.

■ **12. gr.** Fangi, sem lagður er í sjúkrahús, telst taka út refsingu meðan hann dvelst þar nema hann hafi sjálfur bakað sér veikindin á ótilhlýðilegan hátt eftir að hann hóf afplánun.

■ **13. gr.** Í fangelsum skal vera aðstaða og tæki til fjölbreyttrar vinnu.

□ Fanga ber að vinna þau störf sem honum eru falin.

□ Fanga skal greiða laun fyrir vinnuna og skal tekið tillit til arðsemi vinnunnar og launa á almennum vinnumarkaði við ákvörðun launa.

□ Vinnulaun má taka til greiðslu á skaðabótum eða öðrum útgjöldum sem fanginn verður ábyrgur fyrir meðan hann er að afplána refsingu.

□ Samkvæmt beiðni fanga má heimila honum að uppfylla vinnuskyldu í klefa sínum ef aðstæður leyfa og aðrar ástæður mæla ekki gegn því. Með samþykki forstöðumanns fangelsis er fanga heimilt að útvega sér vinnu.

□ Heimila má fanga að stunda vinnu utan fangelsis og ákveður forstöðumaður í samráði við fangelsismálastofnun hvernig gæslu skuli hagað.

□ Ekki má setja fanga til vinnu sem er hættuleg heilsu hans.

Fangi skal tryggður gegn slysum við vinnu eftir því sem lög um slysatryggingar mæla.

□ Ef fangi er ekki settur til vinnu skulu honum ákvarðaðir dagpeningar.

■ **14. gr.** Fangi skal eiga kost á því að stunda nám. Heimila má fanga að stunda nám eða starfsþjálfun utan fangelsis og ákveður forstöðumaður fangelsis í samráði við fangelsismálastofnun hvernig gæslu skuli hagað.

□ Reglubundið nám fanga kemur í stað vinnuskyldu.

■ **15. gr.** Fanga skal séð fyrir aðstöðu til tómsundaiðkana og líkamspjálfunar.

□ Fangi skal eiga kost á útvist í a.m.k. eina klukkustund á dag nema aðstæður hamli.

■ **16. gr.** Fangi skal vera einn í klefa nema sérstakar aðstæður eða húsrými komi í veg fyrir það og skal klefinn vera lokaður að næturlagi.

□ Fangi má samkvæmt nánari reglum umgangast aðra fanga að degi til.

■ **17. gr.** Fangi hefur rétt til að þiggja heimsókn af nánustu vandamönnum sínum á tilteknum viðtalstímum.

□ Forstöðumaður getur leyft frekari heimsóknir. Ef sérstakar ástæður eru fyrir hendi getur forstöðumaður bannað tilteknum mönnum að heimsækja fanga, einnig vandamönnum hans.

□ Fangi getur neitað að þiggja heimsóknir manna nema þeirra sem eiga við hann opinber erindi eða heimsækja hann að tillæmum forstöðumanns.

□ Heimilt er að leita á þeim sem heimsækja fanga.

■ **18. gr.** Fanga er heimilt að senda og taka við bréfum.

□ Heimilt er að rannsaka bréf ef ástæða þykir til.

□ Bréf til og frá fanga má stöðva ef innihald þess gefur tilefni til og skal tilkynna sendanda um stöðvun bréfs.

□ Bréf til og frá yfirvöldum og lögmönnum fanga skulu ekki rannsökuð.

□ Fanga er heimilt að taka við öðrum sendingum samkvæmt nánari reglum. Heimilt er að rannsaka allar sendingar til og frá fanga.

■ **19. gr.** Fangi hefur rétt á símtölum við aðila utan fangelsis að því marki sem aðstæður leyfa í fangelsinu.

□ Heimilt er að hlusta á símtöl við fanga. Ef hlustað er á símtal við fanga skal það gert með vitneskju hans.

■ **20. gr.** Dómsmálaráðherra getur takmarkað rétt fanga skv. 17.–19. gr. vegna öryggis ríkisins.

■ **21. gr.** Veita má fanga leyfi til skammrar dvalar utan fangelsis ef slíkt telst heppilegt sem þáttur í refsifullnustu eða til að búa hann undir að afplánun ljúki.

□ Leyfi skal ekki veitt ef hætta er á að fangi misnoti það.

IV. kafli. Öryggi í fangelsum og agaviðurlög.

■ **22. gr.** Áfengi, önnur vímuefni og lyf, sem fangi hefur í förum sínum við komu í fangelsið eða kemst yfir í því, má gera upptækt.

□ Muni, sem tekist hefur eða reynt er að smygla inn í fangelsið, má gera upptæka. Það sama gildir um muni sem fangi hefur búið til eða komist yfir án leyfis réttra yfirvalda.

□ Handrit eða annað skrifað efni, sem fangi hefur skráð í fangelsinu, er heimilt að gera upptækt. Þetta á við ef handritið eða hið skráða efni inniheldur upplýsingar um aðra fanga sem ekki eiga að vera á allra vitorði, eru ósæmilegar eða aðrar ástæður mæla gegn því að það fari út úr fangelsinu.

□ Muni eða handrit, sem lagt hefur verið hald á og ekki þykja rök til að gera upptæk, má afhenda fanga þegar afplánun lýkur.

□ Hið upptæka skal vera eign ríkisins.

□ Forstöðumaður tekur ákvarðanir samkvæmt þessari grein og skulu þær bókaðar.

■ **23. gr.** Ef grunur leikur á að fangi feli á sér innan klæða efni eða hluti sem honum er bannað að hafa í fangelsinu er heimilt að framkvæma líkamsleit á fanga. Slíka leit má gera þegar eftirfarandi ástæður gefa tilefni til:

1. Þegar fangi kemur í fangelsi í upphafi afplánunar eða kemur aftur eftir dvöl utan þess.

2. Grunur leikur á að fangi feli á sér hluti eða efni sem honum er bannað að hafa í fangelsinu.

3. Ástæða þykir til að gera skyndileit meðal fanga.

4. Fangi hefur fengið heimsókn sem farið hefur fram án eftirlits.

□ Leit á fanga innan klæða skal gerð af starfsmanni sama kyns og fanginn.

■ **24. gr.** Heimilt er að taka þvag- og blóðsýni úr fanga.

□ Ef grunur leikur á að fangi feli innvortis efni eða hluti sem honum er bannað að hafa í fangelsi er heimilt að framkvæma leit að fengnu álitni læknis.

□ Taka blóðsýnis og leit innvortis skal gerð af lækni eða hjúkrunarfræðingi.

□ Vitni sama kyns og fangi skal vera viðstatt ef aðstæður leyfa.

□ Ákvörðun um leit samkvæmt þessari grein skal bókuð og ástæður tilgreindar.

■ **25. gr.** Fanga má einangra frá öðrum fongum þegar það er nauðsynlegt vegna öryggis ríkisins. Einnig má einangra fanga vegna yfirvofandi hættu sem lífi eða heilbrigði hans er búin. Ef hætta er á að fangi valdi meiri háttar eignaspjöllum á húsakosti eða húsbúnaði fangelsisins má halda honum einangruðum frá öðrum svo og til að koma í veg fyrir strok.

□ Þá má einangra fanga til að koma í veg fyrir að hann hvetji aðra til að brjóta reglur fangelsis og hindra að fangi taki þátt

í að útvega sér eða öðrum áfengi, önnur vímuefni eða lyf. Fanga má sömuleiðis aðgreina frá öðrum til að afstýra því að hann beiti aðra fanga yfirgangi.

□ Spenniból og handjárn má nota um skamman tíma ef nauðsyn krefur.

□ Ákvarðanir samkvæmt grein þessari skal bóka og ástæður tilgreindar. [Ákvörðun um einangrun sætir kæru til dómsmálaráðuneytisins og skal skýra fanga frá því um leið og ákvörðun er birt. Þegar ákvörðun er kærð skulu gögn málsins þegar send ráðuneytinu. Ráðuneytið skal taka ákvörðun innan tveggja sólarhringa frá því að kæra barst, ella fellur ákvörðun úr gildi.]¹⁾

□ Samþykki fangelsismálastofnunar þarf til að halda fanga í einangrun samkvæmt grein þessari lengur en 30 daga.

¹⁾ L. 31/1991, 1. gr.

■ **26. gr.** Fyrir brot á reglum fangelsis má beita fanga eftirtöldum agaviðurlögum:

1. Áminningu.

2. Sviptingu réttinda sem fangar almennt njóta samkvæmt lögum þessum og reglugerðum.

3. Sviptingu vinnulauna.

4. Einangrun í allt að 30 daga.

□ Beita má fleiri en einni tegund viðurlaga samtímis. Viðurlögin má skilorðsbinda.

□ . . .¹⁾ Strjúki fangi telst tími frá stroki og þar til fangi er settur í fangelsi á ný ekki til refsitímans.

□ Forstöðumaður ákveður agaviðurlög samkvæmt grein þessari. Áður en hann tekur ákvörðun skal hann fanga úr skugga um hvernig broti var háttáð með því að yfirheyra fangann og með annarri rannsókn eftir aðstæðum.

□ Ákvarðanir um agaviðurlög skulu bókaðar og birtar fanga í viðurvist vitnis. [Ákvörðun um agaviðurlög sætir kæru til dómsmálaráðuneytisins og skal skýra fanga frá því um leið og ákvörðun er birt. Þegar ákvörðun er kærð skulu gögn málsins þegar send ráðuneytinu. Ráðuneytið skal taka ákvörðun innan tveggja sólarhringa frá því að kæra barst, ella fellur ákvörðun úr gildi.]¹⁾

□ . . .¹⁾

¹⁾ L. 31/1991, 2. gr.

V. kafli. Ýmis ákvæði.

■ **27. gr.** Sé fangi lengur en þrjá mánuði í afplánun er óheimilt að innheimta opinber gjöld hjá honum meðan afplánun stendur yfir. Það sama gildir í tvöfaldan þann tíma eftir að afplánun lýkur, allt að einu ári, vegna opinberra gjalda er á fanga hvíldu er afplánun hófst og á hann eru lögð meðan á afplánun stendur.

□ Dráttarvextir skulu ekki innheimtir af slíkum skuldum fyrir þann tíma sem innheimta skal liggja niðri samkvæmt þessari grein.

■ **28. gr.** . . .¹⁾

¹⁾ L. 19/1991, 194. gr.

■ **29. gr.** Fangar, sem afplána varðhalds- og fangelsisdóma, skulu látnir lausir kl. 8 að morgni þess dags sem afplánun lýkur.

□ Fangar, sem afplána vararefsingu vegna sekta, skulu látnir lausir um sama leyti dags og afplánun hófst.

■ **30. gr.** Í reglugerð skal setja nánari ákvæði um fangelsismálastofnun og hlutverk hennar, um skilyrði þess að verða ráðinn fangavörður og menntun þeirra, um vinnulaun og dagpeninga fanga, um nám fanga og um leyfi til dvalar utan fangelsis.

□ Heimilt er að setja í reglugerð nánari ákvæði samkvæmt lögum þessum.¹⁾

¹⁾ Rg. 670/1996 (um einkennisfamað fangavarda), 569/1988 (um upphaf og lok fangavistar), 119/1990, sbr. 258/1995 og 586/1995 (um bréfaskipti, símtöl og heimsóknir til afplánunarfanga), 179/1992, sbr. 259/1995 (gæsluvarðhaldsvist),

719/1995 (leyfi afplánunarfanga til dvalar utan fangelsis), 29/1993, sbr. 42/1994 (fullnusta refsidóma) og 132/1995 (dagpeningar fanga). Rg. 11/1996 (menntun fangavarda o.fl.).

■ **31. gr.** Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 1989. . . .